

УДК 796.01:796.032“20”

Уладзімір Паўлавіч Люкевіч

канд. філас. навук, дац., дац. каф. спартыўных дысцыплінаў і методык іх выкладання
Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна

Uladzimir Lukievich

PhD in Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Sports Disciplines and Methods of Teaching Them
of Brest State A. S. Pushkin University
e-mail: lucul@brsu.brest.by

ЖАК РАГЭ: АКТУАЛІЗАЦЫЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ПРЫНЦЫПАЎ ФІЛАСОФІІ АЛІМПІЗМУ НА ПАЧАТКУ XXI СТ.

Пачатак новага тысячагоддзя ў сістэме Алімпійскага руху супаў з некалькімі важнейшымі трансфармацыямі дадзенай грамадскай з'явы. Яны датычыліся перш за ўсё актуалізацыі фундаментальных прынцыпаў філасофіі алімпізму, а таксама чарговай змены парадыгмы развіцця спорту. Алімпійскі рух у пэўнай ступені падпаў пад магутны ўплыў з боку такіх сацыяльных тэндэнцый, як дэмакратызацыя, лібералізацыя, гуманізацыя і шэрага іншых. Названыя працэсы прыцягнулі за сабой новыя праблемы, якія з рознай ступенню паспяховасці павінен быў вырашаць Жак Рагэ ў якасці восьмага прэзідэнта Міжнароднага алімпійскага камітэта. Асабліва востра яны праявіліся на ўзроўні палітычных, эканамічных, гандарных і рэлігійных супярэчнасцяў, а таксама ў сферы допінгавых і карупцыйных злоўжыванняў.

Jacques Rogge: Updating the Fundamental Principles of the Philosophy of Olympism at the Beginning of the XXI Century

The beginning of a new millennium in the system of the Olympic movement coincided with several important transformations of this social phenomenon. They touched primarily on the updating of the fundamental principles of the philosophy of Olympism, as well as the next paradigm shift in the development of sports. In addition, the Olympic movement was to some extent subjected to powerful influence from such social trends as democratization, liberalization, humanization, and a number of others. These processes necessarily entailed new problems that, with varying degrees of success, Jacques Rogge had to solve as the eighth president of the International Olympic Committee. They were especially acute at the level of political, economic, gender and religious contradictions, as well as in the field of doping and corruption abuse.

Уводзіны

Пасля заканчэння эпохі кіравання сусветным спортам іспанскага маркіза Хуана Антонія Самаранча (Juan Antonio Samaranch) восьмым прэзідэнтам Міжнароднага алімпійскага камітэта быў абраны бельгійскі граф Жак Рагэ (Jacques Rogge). Гэта адбылося ў 2001 г. на 112-й сесіі Міжнароднага алімпійскага камітэта (МАК), якая праходзіла ў Маскве. У спісе кандыдатаў на гэты пост значыліся таксама Кім Ун Ёнг (Kim Un Yong) з Паўднёвай Карэі, Рычард Паўнд (Richard W. Pound) з Канады, Пал Шміт (Pal Schmitt) з Венгрыі і Аніта Дэфрантц (Anita L. DeFrantz) са Злучаных Штатаў Амерыкі. У выніку па заканчэнні другога тура галасавання быў названы новы кіраўнік.

Жак Рагэ нарадзіўся ў бельгійскім горадзе Гент (Gent) ва Усходняй Фландрыі 2 траўня 1942 г. Па заканчэнні Генцкага ўніверсітэта атрымаў спецыялізацыю арта-

педычнага хірурга ў галіне спартыўнай медыцыны. Усё сваё жыццё ён звязаў са спортам, прычым даволі паспяхова займаўся парусным спортам (быў шаснаццаціразовым чэмпіёнам краіны), удзельнічаў у летніх Алімпійскіх гульнях 1968, 1972 і 1976 гг., а таксама іграў за нацыянальную зборную па рэгбі.

Яго кар'ера як спартыўнага дзеяча пачалася з 1989 г., калі на працягу наступных трох гадоў ён займаў пасаду прэзідэнта Нацыянальнага алімпійскага камітэта Бельгіі. У тым жа 1989 г. Жак Рагэ ўзначальваў Асацыяцыю Еўрапейскіх алімпійскіх камітэтаў. Праз два гады ён уваходзіў у склад МАК, а затым, у 1998 г., у яго Выканаўчы камітэт. Рагэ стаў першым прэзідэнтам Міжнароднага алімпійскага камітэта, які асабіста прымаў удзел у Алімпіядах. Менавіта яму прыйшлося працаваць на чале МАК

у пераломны перыяд і вызначаць стратэгію і палітыку гэтай арганізацыі.

Алімпійскія гульні з'яўляюцца самым буйным міжнародным спартыўным і публічным форумам сучаснасці і выкарыстоўваюцца дзяржавай, прадстаўнікамі бізнесу і грамадскасцю ў шэрагу вызначаных мэтай: для дзяржавы – умацаванне ўласнага прэстыжу па-за межамі краіны, кансалідацыя соцыуму, развіццё інфраструктуры рэгіёна правядзення спаборніцтваў з мэтай павелічэння народнага дабрабыту; для прадстаўнікоў бізнесу – сусветная рэкламная кампанія іх прадукцыі, а таксама атрыманне прыбыткаў пры дапамозе разнастайных акцый, нават ускосных; для грамадскасці – выказванне культурна-этнічнай самабытнасці [4; 15].

У той жа час згодна з аўтарскай канцэпцыяй узнікнення, фарміравання, станаўлення, функцыянавання, развіцця і распаўсюджвання спорту на працягу ХХ – на пачатку ХХІ ст. адбываліся змены парадыгмы ў сутнаснай рэалізацыі гэтага сацыяльнага феномена. Так, калі ад моманту адраджэння алімпійскага руху спорт толькі пачынаў утвараць свае арганізаваныя формы, дамінаваў заклік, які быў выказаны ў дэвізе «Галоўнае не перамога, а ўдзел» (параўнанне са знакамітым афарызмам аднаго з лідараў апартуністычнага крыла нямецкай сацыял-дэмакратыі і II Інтэрнацыянала Эдуарда Бернштэйна: «Рух – усё, канчатковая мэта – нішто»), то далей па меры папулярнасці і актывізацыі гэтай дзейнасці стаў актуальным заклік «*Altius. Citius. Fortius*» («Хутчэй. Вышэй. Мацней»). Наступная прафесіяналізацыя спорту прымусіла змястоўна памяняць ягоную ўнутраную сутнасць. «Перамога за ўсялякі кошт» стала выглядаць як дамінанта на спаборніцтвах самага рознага ўзроўню. Аднак канец мінулага і пачатак новага тысячагоддзя пад уздзеяннем тэндэнцый дэмакратызацыі, лібералізацыі, гуманізацыі і шэрага іншых акалічнасцяў выявіў схільнасць да пераасэнсавання ранейшых прыярытэтаў. Паняцце «чыстай, сумленнай і высакароднай гульні» (*fair play*) з поўным правам можа разглядацца ў якасці чарговага дэвізу.

Нягледзячы на тое што новая рэдакцыя Алімпійскай хартыі, якая дзейнічае ад 26 чэрвеня 2019 г., быццам не змяніла грунтоўна фундаментальных прынцыпаў філасофіі алімпізму, яна стала больш насычаная гуманістычным зместам. На падставе яе

палажэнняў алімпізм па ранейшаму ўяўляецца філасофіяй жыцця, што ўзвышае і аб'ядноўвае ў збалансаваным адзінстве вартасці цела, духу і розуму. Алімпізм злучае спорт з культурай і адукацыяй і імкнецца да стварэння такога ладу жыцця, які базіруецца на радасці ад намаганняў, каштоўнасці выхавання па ўзорах добрага прыкладу, сацыяльнай адказнасці і павагі да ўсеагульных падставовых этычных прынцыпаў. Актуальнай да гэтага часу застаецца і мэта алімпізму, якая заключаецца ў тым, каб паставіць спорт на службу гарманічнага развіцця чалавечтва і тым самым садзейнічаць стварэнню мірнага супольніцтва, што клапаціцца пра захаванне сваёй годнасці. Між тым занятыя спортам у дадзеным кантэксце разглядаюцца як адно з неад'емных правоў кожнага індывідуума, таму ўсе людзі павінны мець доступ да спартыўнай дзейнасці без аніякай дыскрымінацыі, што рэалізуецца праз узаемапаразуменне на падставе сяброўства, салідарнасці і сумленнай гульні. Важным пунктам Алімпійскай хартыі з'яўляецца разуменне таго, што спорт існуе ў межах грамадства і не можа заставацца па-за ягоным уплывам, тым не менш спартыўныя арганізацыі, згодна са спецыфікай сваёй аўтаноміі ў сістэме алімпійскага руху, павінны захоўваць палітычны нейтралітэт. Таксама, і гэта адмыслова падкрэсліваецца, ажыццяўленне правоў і свабод павінна забяспечвацца праз адсутнасць усялякай формы дыскрымінацыі, у тым ліку расавай, моўнай, рэлігійнай, палітычнай, па прыкмеце колеру скуры, палавой адметнасці, сексуальнай арыентацыі, плюралістычнасці думак, нацыянальнага ці сацыяльнага паходжання, нараджэння альбо іншага статусу [10–12]. Сучасны алімпійскі рух пільную ўвагу надае маральнай праблематыцы, якая ў працэсе распаўсюджвання ідэяў алімпізму ў свеце паўстае ў якасці аднаго з галоўных духоўных стрыжняў у справе не толькі выхавання моладзі за пасярэдніцтвам спорту, забеспячэння панавання ў гэтай сферы прыярытэту сумленнай барацьбы на спаборніцтвах супраць гвалту ва ўсялякіх яго праявах, а таксама неадступнасці ад палажэнняў Этычнага кодэкса [10, с. 16–17; 8, с. 4–13]. Місія МАК у той жа час прадугледжвае супрацоўніцтва з разнастайнымі арганізацыямі ў галіне спорту з тым, каб разам садзейнічаць усталяванню міру. Задача падобнага тыпу для алімпійскага руху бачыцца ў тым, каб, з

аднаго боку, захаваць сваю незалежнасць на ўзроўні аўтанамізацыі спорту, а з другога – утрымаць палітычны нейтралітэт. Філасофія алімпізму ў самым шырокім разуменні стварае перспектывы для супрацьстаўлення разнастайным формам дыскрымінацыі. Гэта цэлы шэраг пытанняў, якія датычацца, напрыклад, гандарнай роўнасці, абароны правоў спартсменаў, барацьбы з допінгам, карупцыяй, з палітычным ціскам, камерцыйным злоўжываннем і г. д. [10, с. 16–17]. Менавіта таму адмыслова створаная МАК Камісія па этыцы з’яўляецца сведчаннем таго, наколькі важнай для сучаснага алімпійскага руху становіцца маральная праблематыка. Камісія па этыцы канцэнтруе сваю працу на выкананні трох наступных функцый: па-першае, распрацоўвае і пастаянна абнаўляе сістэму этычных прынцыпаў, у тым ліку Этычнага кодэкса, а таксама актуалізуе адпаведныя палажэнні, што базіруюцца на фундаментальных падставах Алімпійскай хартыі; па-другое, разглядае скаргі, якія датычацца парушэння Этычнага кодэкса, і, калі гэта неабходна, прапануе ўжыванне адпаведных санкцый; па-трэцяе, выдае рэкамендацыі МАК адносна дзеяння сістэмы этычных прынцыпаў [12].

Такім чынам, з вышэйазначаных праблемных пытанняў можна зрабіць выснову, з якімі цяжкасцямі глабальнага маштабу неаднаразова сутыкаўся Жак Рагэ за гады свайго прэзідэнцтва ў Міжнародным алімпійскім камітэце, калі тэрмінова патрабавалася вырашаць актуальныя задачы, якія датычыліся пералічанай праблематыкі, і асабіста прымаць часам непапулярныя рашэнні.

Мэта артыкула – вызначыць уплыў прэзідэнта Міжнароднага алімпійскага камітэта Жака Рагэ на актуалізацыю зместу падставовых накірункаў развіцця філасофіі алімпізму ў варунках глабалізацыйных працэсаў функцыянавання сучаснага спорту.

Падчас падрыхтоўкі артыкула выкарыстоўваліся такія метады даследавання, як назіранне, апісанне, параўнанне, аналіз навуковых і дакументальных крыніцаў, а таксама вывучэнне інтэрнэт-інфармацыі.

Вынікі і абмеркаванне

Жак Рагэ напачатку пэўны час устрымліваўся ад канкрэтызацыі праграмы сваёй прэзідэнцкай дзейнасці, аднак два прыярытэтных накірункі былі ім пазначаныя: першы заснаваны на тым, каб захаваць і ўмаца-

ваць тую спадчыну, якая напрацавалася намаганнямі Хуана Антонія Самаранча, і абнаўляць МАК у адпаведнасці са зменамі ў грамадстве; другі – абараняць алімпійскі рух ад допінгу, карупцыі і гвалту [5, с. 17]. Трэба адзначыць, што на пераломе тысячагоддзяў алімпійскі рух пачаў уваходзіць у новую фазу свайго развіцця. Узнікла неабходнасць перагляду змястоўнага напавення не толькі фундаментальных прынцыпаў алімпізму, але таксама, напрыклад, коштаў і маштабаў Гульняў, у тым ліку іх праграмы. Асабліва ўвага звярталася на гарантыю фінансавай незалежнасці. Рэформы ў сістэме дзейнасці МАК на фоне папярэдніх карупцыйных скандалаў павінны былі стаць больш празрыстымі, больш дэмакратычнымі і прадстаўнічымі. Актуальным пытаннем стала вырашэнне стану сацыяльнай і прафесійнай інтэграцыі атлетаў па завяршэнні імі спартыўнай кар’еры. Фундаментальныя алімпійскія прынцыпы прапанавалася напоўніць новым зместам ці ўтварыць новы дэвіз, які б на пачатку XXI ст. заклікаў да чысціні спорту, салідарнасці і гуманізму [5, с. 17–18].

Прэзідэнт МАК неаднаразова падкрэсліваў, што галоўная задача алімпійскага руху на сучасным этапе развіцця бачыцца ў тым, каб абараніць каштоўнасці спорту і пазбавіцца тых негатыўных праяў, што спадарожнічалі яму, а менавіта допінгу, гвалту і расізму. У дадзеным выпадку неабходна было знайсці паразуменне з палітыкамі, кіраўнікамі дзяржаў і ўрадаў, а таксама атрымаць ад іх падтрымку. Намаганні ў гэтым накірунку прынеслі свой плён: 13 снежня 2001 г. на 56-й сесіі Генеральнай асамблеі ААН была прынята рэзалюцыя, якая заклікала ўсе краіны захоўваць «алімпійскае перамір’е» з тым, каб забяспечыць праезд і ўдзел спартоўцаў на зімовыя Алімпійскія гульні ў Солт-Лэйк-Сіці. Пазней падобная рэзалюцыя, якая датычылася летняй Алімпіяды 2004 г. у Афінах, была прынятая на 58-й сесіі Генеральнай асамблеі ААН 3 лістапада 2003 г. Больш за тое, у дадатак было абвешчана, што 2005 г. будзе праходзіць як Міжнародны год спорту і фізічнай адукацыі (рэзалюцыя A/RES/58/5), каб надалей садзейнічаць развіццю адукацыі і здароўя ва ўсім свеце [9].

У час кіраўніцтва сусветным алімпійскім рухам Жакам Рагэ былі праведзены тры зімовыя і тры летнія Алімпіяды. Зімовыя Алімпіяды адбыліся ў 2002 г. у Солт-

Лэйк-Сіці (ЗША), 2006 г. – у Турыне (Італія), 2010 г. – у Ванкуверы (Канада). Летнія Алімпіяды адбыліся ў 2004 г. у Афінах (Грэцыя), 2008 г. – у Пекіне (Кітай), 2012 г. – у Лондане (Вялікабрытанія). Трэба адзначыць, што ніколі ў ранейшай гісторыі Алімпіядаў, як у пазначаны перыяд, не назіралася столькі разнастайных скандалаў, якія б звязваліся з гучнымі допінгавымі і крымінальнымі справамі, а ў выніку адстаўкамі спартыўных функцыянераў.

Кароткі агляд храналогіі падзей на зімовых і летніх Алімпіядах у перыяд з 2002-га па 2012 г., калі Жак Рагэ ўзначальваў Міжнародны алімпійскі камітэт, дае магчымасць упэўніцца ў тым, што барацьба з допінгавым злоўжываннем перайшла на новы якасны ўзровень, у чым бачыцца заслуга як самога прэзідэнта, так і яго палітыкі ў гэтым пытанні ў напрамку на шчыльнае ўзаемадзеянне МАК з Нацыянальнымі алімпійскімі камітэтамі ўсіх краін, Міжнароднымі федэрацыямі па відах спорту і Сусветным антыдопінгавым агенцтвам (англ. WADA, World Anti-Doping Agency). Да прыкладу, на гульнях XIX зімовай Алімпіяды ў Солт-Лэйк-Сіці 2002 г. станоўчыя допінг-тэсты былі зафіксаваныя ў расійскіх лыжніц Ларысы Лазуцінай і Вольгі Данілавай, іспанскага лыжніка нямецкага паходжання Ёхана Мюлега, беларускіх прадстаўнікоў Юліі Паўловіч (шорт-трэк) і Васіля Панкова (хакей). На фоне пашырэння антыдопінгавай кампаніі зімовыя Алімпійскія гульні ў Турыне – 2006 выявілі ста-ноўчы допінг-тэст толькі ў расіянкі Вольгі Пылёвай у біятлоне. Крыху па-іншаму выглядала сітуацыя ў адносінах з супраць-дзеяннем допінгу на зімовай Алімпіядзе 2010 г. у канадскім Ванкуверы. Па выніках справаздачаў нацыянальных федэрацый па відах спорту і арганізацыйных камітэтаў да Гульняў не былі дапушчаныя 30 патэн-цыяльных удзельнікаў, у якіх меліся праб-лемы з допінгам.

Што да летніх Алімпійскіх гульняў, то Алімпіяда 2004 г. у Афінах стала рэкорднай па колькасці дыскваліфікацый па прычыне допінгу: іх налічвалася больш за дваццаць. У гэты малапрыемны спіс трапілі нават залатыя медалісты Ірына Каржаненка з Расіі (штурханне ядра) і Роберт Фазекаш з Венгрыі (кіданне дыска). Гульні Алімпіяды ў Пекіне прайшлі больш спакойна, аднак афіцыйна пацверджанымі сталі станоўчыя вынікі допінг-тэстаў у Марыі Ізабэль

Марэна з Іспаніі (веласіпедны спорт), Кім Ёнг Су з Паўночнай Карэі (стральба), До Ці Нган Туёнг з В'етнама (гімнастыка), Фані Халкія з Грэцыі (лёгка атлетыка), Людмілы Блонскай з Украіны (лёгка атлетыка). Акрамя таго, пазней МАК дыскваліфікаваў яшчэ шаснаццаць атлетаў пасля таго, як іх пробы былі пераправераныя. У гэты пералік трапілі дзесяць алімпійскіх прызёраў: тры сярэбраныя і сем бронзавых медалістаў.

Згодна з раней агучанымі Жакам Рагэ заявамі, падчас буйнамаштабнай допінг-праграмы гульняў у Пекіне спартсмены ў сукупнасці здалі каля 4 770 проб на выяўленне наяўнасці забароненых рэчываў ці прымяненне неналежажных тэхналогій. Допінг-тэсты ў абавязковым парадку праходзілі пяць лепшых спартоўцаў па выніках спаборніцтваў, а таксама яшчэ двое атлетаў на падставе выпадковай выбаркі.

Лонданская Алімпіяда 2012 г. выкрыла станоўчыя вынікі допінг-тэстаў у азербайджанскага штангіста балгарскага паходжання Валянціна Хрыстава, а таксама беларускіх лёгкаатлетаў Алены Матошкі (кіданне молата) і Аніса Ананенкі (бег на 800 м). Таксама прадстаўнікі МАК паведамілі, што допінг-тэсты не прайшлі яшчэ 23 атлеты з 6 краін, сярод іх беларускія спартсмены: залатая медалістка Гульняў Надзея Астапчук (штурханне ядра) і бронзавыя прызёры Ірына Кулеша і Марына Шкерманкова (абедзве – цяжкая атлетыка). Пазней пераправерка пробаў выявіла наяўнасць забароненых прэпаратаў яшчэ ў шэрагу атлетаў, у тым ліку беларускага лёгкаатлета Станіслава Цівончыка (скачкі з шастом).

Кіраўніцтва сусветным спортам у перыяд прэзідэнцтва Жака Рагэ вызначалася шэрагам новых тэндэнцый. Сярод іх, напрыклад, трэба ўзяць пад увагу такі аспект, як стварэнне большых магчымасцяў для ўдзелу ў працэсе канкурэнцыі гарадоў на месца правядзення Алімпіяд з боку краін, якія падпадаюць пад характарыстыку такіх, што сталі на шлях развіцця. Пры гэтым Рагэ спадзяваўся на тое, што ў дадзеным выпадку прэтэндэнты на правядзенне Гульняў атрымаюць дзяржаўную падтрымку, а сам МАК пойдзе ў распрацоўках сваёй палітыкі ў будучым на тое, каб паменшыць кошты правядзення спаборніцтваў. Разам з гэтым усім трэба пастаянна мець на ўвазе тое, што алімпізм на сучасным этапе развіцця грамадства паўстае як афіцыйная ідэалагічная

дактрына спорту на ўзроўні ягонага светаў-спрымання, асабліва калі гэта датычыцца прафесіяналізму [1, с. 57].

Жан Рагэ рашуча скарэктаваў адносіны паміж МАК і міжнароднымі спартыўнымі федэрацыямі, калі выразна падкрэсліў, што Міжнародны алімпійскі камітэт не ставіць пад сумніў іх незалежнасць падчас правядзення сваіх уласных спаборніцтваў, але калі размова будзе весціся наконт правядзення Гульняў, то прыярытэт будзе за рашэннямі Алімпійскага камітэта. Прэзідэнта ў дадзеным выпадку можна было б абвінаваціць у аўтарытарных амбіцыях, але, як і ў прыняцці шэрага іншых рашэнняў, ён быў вымушаны аператыўна рэагаваць на тыя сітуацыі, якія час ад часу нечакана ўзніклі і патрабавалі неадкладнага ўмяшальніцтва. Жак Рагэ правёў арганізацыйныя змены ў структуры адміністрацыі МАК: была ўведзена пасада амбасадара Генеральнага дырэктара па Алімпійскіх гульнях. Яшчэ адна навацыя датычылася спрашчэння зместу Алімпійскай хартыі: планавалася зрабіць яе тэкст больш зразумелым. Асабліва кардынальных пераменаў у дзейнасці МАК чакаць было цяжка таму, што ў цэлым функцыянаванне гэтай арганізацыі грунтавалася, з аднаго боку, на папярэдніх гістарычных традыцыях алімпізму, а з другога – на напрацоўках Хуана Антонія Самаранча, якія Рагэ атрамаў у спадчыну [5, с. 18–19].

Па сведчаннях назіральнікаў, Жак Рагэ дэманстраваў высокія дыпламатычныя здольнасці і ўменне пазбягаць канфрантацый. Ён займаў рэпутацыю непадкупнага службоўца, які быў недатычны да карупцыйных скандалаў. Ад пачатку сваёй дзейнасці на чале МАК ён выказваў асабістую рашучасць у адносінах да пераадолення галоўных пагроз, якія неабходна было ліквідаваць у першую чаргу, а менавіта допінг, гвалт і карупцыю [3]. Стратэгічна важным крокам у перспектыве далейшай дзейнасці МАК стала падпісанне дамовы з ЮНЭСКА аб супрацоўніцтве ў барацьбе з допінгам.

На думку А. Б. Ратнера, на працягу ўсёй сваёй кадэнцыі Ж. Рагэ вызначыўся ў шэрагу такіх накірункаў, як захаванне пераемства ў стратэгіі развіцця алімпійскага руху на падставе палажэнняў, якія раней былі распрацаваныя ягоным папярэднікам Хуанам Антонія Самаранчам, зразумела, з улікам асабістага бачання актуальных праблем; упэўненасць у тым, што на працягу бліжэй-

шых 15–20 гадоў Алімпійскія гульні захавуюць статус галоўнай сусветнай спартыўнай падзеі; адсутнасць занепакоенасці ў фінансавай забяспечанасці міжнароднага алімпійскага руху; стабільнасць алімпійскай праграмы; актывізацыя барацьбы з допінгам, гвалтам, расізмам і іншымі непажаданымі тэндэнцыямі [5, с. 20].

Увогуле Жак Рагэ, як адзначаюць А. А. Сучылін і Л. І. Сталярчук, практычна дзейнічаў згодна з той стратэгіяй, якая раней была распрацавана Хуанам Антонія Самаранчам. Перадусім гэта датычылася канцэпцыі правядзення Алімпійскіх гульняў, аптымізацыі лічбы атлетаў на спаборніцтвах, імкнення да павелічэння колькасці краінаў-удзельніц. Але адначасова яму прыйшлося прыкласці дадатковыя намаганні ў барацьбе з допінгам [7, с. 227], што выявілася ва ўвядзенні абавязковай сістэмы допінг-кантролю, павелічэнні колькасці спецыялізаваных лабараторый, абсталяваных самай новай апаратурай, супрацоўніцтвам са спецыялістамі высокага класу [6, с. 70].

Міжнародны алімпійскі камітэт у сваёй дзейнасці бярэ пад увагу тры наступныя каштоўнасці: па-першае, гэта самаўдасканаленне, якое праяўляецца ў тым, каб дэманстраваць лепшае ўвасабленне на пляцоўцы для гульні ці ўвогуле ў жыцці, імкненне да дасягнення асабістых мэтаў з рашучасцю ў намаганнях; па-другое, гэта сяброўства на ўзроўні ўзаемапаразумення паміж людзьмі, якое мае самае непасрэднае дачыненне да пабудовы мірнага і больш дасканаллага свету праз пераадоленне палітычных, эканамічных, гендарных, расавых, рэлігійных і іншых супярэчнасцяў; па-трэцяе, гэта павага, што паўстае не толькі як звычайны прынцып, але мае адносіны як да самога спартсмена і яго цела, так і да іншых суб'ектаў спартыўнай дзейнасці, правілаў спаборніцтваў, навакольнага асяроддзя, сумленнай гульні, адмаўлення ад допінгу [11].

Трэба звярнуць увагу і на тое, што філасофія алімпізму падчас прэзідэнцтва Жака Рагэ набывала новыя рысы і характарыстыкі, што выявіліся ў шэрагу момантаў акцэнтацыі пытанняў, якія адпавядалі новай якасці грамадскага жыцця. Напрыклад, больш увагі надавалася захаванню роўных правоў ва ўдзеле ў алімпійскім руху для жанчын і мужчын, багатых і бедных, прадстаўнікоў развітых дзяржаў і тых краін, якія знаходзяцца ў працэсе развіцця. Падкрэс-

лівалася, што спорт разам з адукацыяй і культурай садзейнічае гарманічнаму і збалансаванаму развіццю цела і розуму, а гэта ў далейшым вядзе да пашырэння вызначанай тэндэнцыі на ўсе сацыяльныя групы. Асабліва гэта мае вялікае значэнне ў змаганні з глабальнай праблемай нарастання недахопу фізічнай актыўнасці сярод моладзі, у сувязі з чым МАК нават распрацаваў новую стратэгію для моладзі.

З наданнем увагі на глабальны кантэкст спорту і яго ролю ў свеце Міжнародны алімпійскі камітэт прыняў рашэнне адрадыць традыцыю алімпійскага перамер'я, з тым каб абараніць, наколькі магчыма, інтарэсы спартсменаў і заахоціць пошук дыпламатычных вырашэнняў вайсковых канфліктаў. У выніку ў 2000 г. была створана Міжнародная фундацыя алімпійскага перамер'я. Асабліва ўвага на пачатку XXI ст. стала надавацца абароне здароўя спартоўцаў, што непасрэдна звязваецца з павелічэннем выпадкаў злоўжывання допінгам. Сусветнае антыдопінгавае агенцтва прыкладае вялікія намаганні ў вырашэнні гэтай праблемы, але пакуль маюцца толькі адносныя поспехі. Паралельна з допінгавай пагрозай узнікае новая небяспечная для алімпізму і спорту ў цэлым праблема – ашуканства, што звязана са стаўкамі на вынікі спартыўных спаборніцтваў [11].

Заклучэнне

Прэзідэнцтва Жака Рагэ на чале Міжнароднага алімпійскага камітэта дазваляе вызначыць некалькі тэндэнцый, якія могуць характарызавацца як гуманістычныя ў іх акцэнтацыі на маральную праблематыку. Сапраўды, на пачатку XXI ст. алімпійскі рух пільную ўвагу надае этычным прынцыпам, пра што сведчыць новая якасць фундаментальных палажэнняў Алімпійскай хартыі, якая знаходзіць сваё ўвасабленне ў практыцы спартыўнай дзейнасці. Паняцце «сумленнай і высакароднай барацьбы на спаборніцтвах» (fair play) дае магчымасць перасэнсаваць месца спартсмена, перш за ўсё чалавека, у сістэме сацыяльных адносін, а калі ахапіць гэтую сферу шырэй, то яна ўключае ўсіх тых асоб, якія так ці інакш звязаны са спортам. На сучасным этапе функцыянавання грамадства спорт узаемадзейнічае з іншымі глабальнымі феноменамі. Таму, напрыклад, тэндэнцыі дэмакратызацыі, лібералізацыі, эмансіпацыі і інш.

проста не маглі застацца па-за сферай яго ўплыву. Сусветная інфармацыйная прастора ва ўмовах дамінавання сродкаў масавай камунікацыі (open society) стварыла магчымасці практычна неабмежаванага доступу для абмеркавання палітычных, эканамічных, гендарных, расавых, рэлігійных і іншых супярэчнасцяў, а таксама правоў чалавека, спартсмена, асабліва калі размова ідзе пра допінгавую праблематыку.

Жак Рагэ шмат намаганняў прыкладаў у справе пашырэння і распаўсюджвання алімпійскага руху. Ён актыўна садзейнічаў таму, што ўпершыню ў гісторыі права на правядзенне Алімпійскіх гульняў атрымала Лацінская Амерыка – Рыа-дэ-Жанэйра. Гэта стала вынікам паслядоўнай палітыкі прэзідэнта МАК, які неаднаразова падкрэсліваў, што розніцы ў магчымасці прыняць Гульні не павінна існаваць у адносна развітых краін і тых, якія сталі на шлях развіцця.

Аднак неабходна заўважыць, што менавіта ў перыяд кіравання Жака Рагэ пачалася чарада гучных допінгавых алімпійскіх скандалаў. Аднымі з першых выпадкаў ужывання забароненых рэчываў сталі абвінавачванні да іспанскага лыжніка нямецкага паходжання Ёхана Мюлега і жаночай лыжнай зборнай каманды Расіі ў Солт-Лэйк-Сіці падчас зімовай Алімпіяды 2002 г. Увогуле праблема допінгу ў часы кіравання Рагэ Міжнародным алімпійскім камітэтам стала найбольш актуальнай. Колькасць допінг-тэстаў нашмат узрасла. Справа дайшла да таго, што на зімовай Алімпіядзе ў Турыне 2006 г. МАК разам з САДА скарысталіся дапамогай мясцовай паліцыі, каб прымусіць спартсменаў здаваць тэсты не толькі непасрэдна перад спаборніцтвамі, але таксама пад час трэніровак і нават у вольны час. Прэзідэнт МАК асабіста паўплываў на тое, каб атлеты, якіх злавілі на допінгавым злоўжыванні, не дапускаліся да наступных Алімпійскіх гульняў. У гэтым пытанні ён прытрымліваўся даволі паслядоўнай пазіцыі і спрабаваў нават, праўда, без асаблівага поспеху, выйсці за межы сваіх паўнамоцтваў, калі выявіў жаданне зрабіць ціск на футбольных функцыянераў з УЕФА і ФІФА.

Жак Рагэ таксама надаваў пільную ўвагу пытанню судзейства. Пад яго націскам Міжнародны саюз канькабежцаў прыняў рашэнне аб змяненні сістэмы ацэнак у фігурным катанні. Акрамя таго, у шэрагу відаў спорту, напрыклад у фехтаванні, гім-

настыцы, было дазволена ў спрэчных сітуацыях выкарыстоўваць сістэму відэапаўтараў. Разам з тым ён цвяроза ацэньваў далейшыя тэндэнцыі развіцця алімпійскага руху і добра сабе ўсведамляў, што неабходна захаваць кампактнасць правядзення Гульняў пры 28 відах спорту з магчымасцю іх ратацыі і 10,5 тыс. атлетаў, каб такім чынам пазбегнуць залішняга цяжару ў арганізацыі Алімпіядаў для гарадоў-гаспадароў. Самую разнастайную дапамогу ад МАК, у тым ліку і фінансавую, пры яго актыўным удзеле атрымалі краіны, якія адносяцца да катэгорыі тых, што сталі на шлях развіцця. Алімпіяды сталі адбывацца на іншых кантынентах, а не толькі ў Еўропе. Менавіта з удзелам Жака Рагэ быў распрацаваны і далей рэалізаваны праект Юнацкіх Алімпійскіх гульняў, пра які ў свой час задумваўся яшчэ Хуан

Антоніа Самаранч са сваёй пілотнай спробай юнацкіх гульняў у Маскве ў 1998 г. За час прэзідэнцтва Жака Рагэ наймаверна павялічылася фінансавая стабільнасць алімпійскага руху, якая ўзрасла ў чатыры разы. Свае прыбыткі МАК накіроўвае не толькі на падтрымку дзейнасці Нацыянальных алімпійскіх камітэтаў, але і на дапамогу непасрэдна алімпійцам. Увогуле Жак Рагэ увесць свой тэрмін кіраўніцтва МАКам прытрымліваўся збалансаванай палітыкі, якая была накіравана на пазбаўленне істотнай розніцы паміж развітымі краінамі і тымі, якія сталі на шлях развіцця; на дасягненне ў спорце роўных правоў мужчын і жанчын; на тое, каб зрабіць спорт узорам для ўсіх [2].

У 1992 г. кароль Бельгіі Бадуэн узвёў Жака Рагэ да шляхецкага рангу, а ў 2002 г. кароль Альберт II надаў яму тытул графа.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Визитей, Н. Н. Спорт и идея олимпизма (философско-культурологический анализ проблемы) / Н. Н. Визитей, В. Г. Манолаки // Наука и спорт: современ. тенденции. – 2013. – № 1. – С. 57–68.
2. Рогге, Жак. Восемь лет кнута и пряника [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.championat.com/other/article-3084071-zhak-rogge-vosem-let-knuta-i-prjani-ka.html>. – Дата доступа: 15.04.2020.
3. Рогге, Жак. Биография [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.peoples.ru/sport/figure/jacques_rogge/. – Дата доступа: 09.09.2019.
4. Нуреев, Р. М. Эти разные Олимпийские игры / Р. М. Нуреев, Е. В. Маркин // Экон. вестн. Рост. гос. ун-та. – 2009. – Т. 7, № 3. – С. 10–28.
5. Ратнер, А. Б. Международное олимпийское движение в начале XXI века: перспективы развития / А. Б. Ратнер // Вестн. спорт. науки. – 2004. – № 1. – С. 17–20.
6. Сучилин, А. А. Идеалы Пьера де Кубертена и современное олимпийское движение / А. А. Сучилин // Изв. Волгогр. гос. пед. ун-та. – 2012. – Т. 4 (68). – С. 68–71.
7. Сучилин, А. А. Трансформация идеалов и гендерных отношений в олимпийском движении / А. А. Сучилин, Л. И. Столярчук // Пед.-психол. и мед.-биол. проблемы физ. культуры и спорта. – 2016. – № 1 (38). – С. 220–230.
8. Ethics. International Olympic Committee. – Switzerland : International Olympic Committee, 2020. – 117 p.
9. International Year for Sport and Physical Education (2005) [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.unis.unvienna.org/unis/en/activities/year_of_sport.html. – Date of access: 11.05.2020.
10. Olympic Charter. International Olympic Committee. – Switzerland : International Olympic Committee, 2019. – 106 p.
11. Olympism and the Olympic Movement [Electronic resource]. – Mode of access: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/Document-Set-Te-achers-The-Main-Olympic-Topics/Olympism-and-the-Olympic-Movement.pdf>. – Date of access: 14.05.2020.
12. The International Olympic Committee. Ethics Commission [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.olympic.org/ethics-commission>. – Date of access: 20.05.2020.

Рукапіс настуніў у рэдакцыю 30.09.2020